

derunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. Et reuertentes, parauerunt aromata, & unguenta: & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

Parasceue Græca vox est: παρασκευή enim præparationem significat. Et in scripturis sanctis ponitur pro die præcedente magnum sabbatum, qua die iubebantur præparare necessaria ad esum agni Paschalis. Ea dies est quæ apud nos dicitur dies Veneris sancta. Nam die Iouis comedit agnum, & traditus est Dominus, die verò Veneris crucifixus est, & die Sabbati requieuit in sepulchro. Quod verò de mulieribus parantibus aromata ait, vide Matth. 28.

CAPVT VIGESIMVM QVARTVM.

Mulieres cum aromatis sepulchrum visitantes, & ab angelis eum viuere audientes, discipulis nunciauerunt, qui & ipsi non crediderunt, ex quibus ipse Petrus visitans, nil prorsus inuenit, nisi linteamina. Sub vespera autem duobus euntibus in Emaus se sociat, & se undecim manifestat, cum illis manducans, & tandem ipsis cernentibus in cælum ascendit.

Vna autem sabbati valde diluculo reuerunt ad monumentum, portantes que parauerat aromata, & inuenerunt lapidem reuolutum à monumento. Et ingressæ, non inuenerunt corpus Domini Iesu. Et factum est dum mente conseruata essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. †Cum timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid queritis viuentem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualia locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens: †Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia resurgere. †Et recordate sunt verborum eius. Et regressæ à monumento, nunciauerunt hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & ceteræ que cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum

†Matth.

28.a.

Mar. 16.a.

Ioan. 20.a

†Matth.

28.a.

Mar. 16.a.

Ioan. 20.a

†Matth.

17.d.

Marc. 9.c.

Supr. 9.c.

†Matth.

28.b.

Mar. 16.c.

verba ista, & non crederunt illis: Petrus autem surgens, cucurrit ad monumentum, & procumbens, vidit linteamina sola posita, & abiit, secum mirans quod factum fuerat.

Providerant sibi mulieres aromata in die parasceues, ad corpus Christi post diem festum vngendum. Itaque venerunt vna sabbati, Græcè est, σαββατῶν, id est, sabbatorum, hoc est prima die sequente magnum sabbatū, quæ apud nos est dominica. Sed ab angelis audierunt: Quid quæritis viventem cum mortuis? Vide gratiosa verba angelorum, nec eas terrentia, sed certissima fidem de Christi resurrectione facientia. Nolite inquirunt, inter mortuos eum quærere, qui iam cum viuis regnat. In quibus docemur, non temerè factum, sed diuina prouidentia, vt rēgrè crederent discipuli, quo magis veritas firmaretur. Cætera Matth. 28.

Mar. 16. c. † Et ecce duo ex illis ibant illa die in castellum, quod erat spacio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est dum fabularentur, & secum quærerēt, & ipse Iesus appropinquās, ibat cum illis. Oculi aut illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sumi hi sermones quos confertis ad inuicem ambulantes: & estis tristes? Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens opere & sermone coram Deo & omni populo. Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quòd ipse esset redempturus Israël. Et nunc super omnia tertia dies est hodie, quòd hæc facta sunt.

Nota est daorum discipulorum proficiscentium illa die resurrectionis Emmauentem historia. Videndum est quid sit Emmaus, quæ vulgariter dicit Emaus. Castrum pridem erat insigne inter Ioppe & Ierusalem, distans ab illa 7. mil. & semis, quæ & Ammaus à Iosepho dicitur, cuius si quis inquit nomen interpretetur, aquæ calidæ vocatur, ibi enim eiusmodi fons est, sanandis

corporum vitij idoneus. Exustum est hoc Castrum à Romanis, durate Ierofolymitana obsidione. Postea vero instaurata vrbs loco eius dicta est Nicopolis: nunc diruta paruo extante edificio. Quid autem fabularentur, nisi quæ facta fuerant circa magistrum, puta de supplicij tanti viri, de cruce, de mirabilibus signis in morte eius, de sepultura eius cum modicis exequijs: sed contra inquirebant, quæ de ipso scriptæ erant, prophetias. Et hæc loquentibus Christus præfens adeli socius, alia tamen specie, ne statim agnosceretur. De se ergo loquentibus suâ exhibet præfentiâ, dubitantibus verò sue cognitionis aufert speciẽ. De quibus videas Au. ad Paulinũ. *Sed et mulieres quedam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, et non inuenio corpore eius, venerunt dicentes, se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eũ viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita inuenerunt, sicut mulieres dixerunt, ipsum verò non inuenerunt.*

Græca sit habent, αὐτὰ καὶ γυναῖκες τινες εἰς ἡμῶν ἐξίστησαν ἡμᾶς, vbi verbum Græcum ἐξίστησαν, ἀπὸ τοῦ ἐξίστημι est, quod hoc loco significat τὸ ἐκπλήκτω, καὶ εἰς Πάυμα ἐνάγω, id est, mente moueo & alieno. Præterea τὸ εἰς ἡμῶν vertendum est à nobis, non ex nostris, neque ex nobis, vt referatur non ad τὸ γυναῖκες, & sit sensus: mulieres quedam nostræ sodalitatis: sed ad τὸ ἐξίστησαν, vt sit sensus: ἐξίστησαν ἡμᾶς εἰς ἡμῶν, id est alienauerunt nos à nobis, siue de statu mentis nos deiecerunt, hoc est, nos ad timorem vsque perculerunt. Budæus in commētarijs ampliora de his verbis scripsit.

Et dixit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophete. Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens à Moyse, et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Et appropinquauerunt castello quo ibant, et ipse se finxit longius ire. Ei coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam aduerserascit, et inclinata est iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum est dum recumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac fregit,

Et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum: ipse euauit ex oculis eorum. Et dixerunt ad inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia, et aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora, regressi sunt in Ierusalem, et inuenerunt congregatos undecim, et eos qui cum illis erant, dicentes: Quid surrexit dominus uerè, et apparuit Simoni, Et ipsi narrabant quæ gesta erant in uia: et quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Vocat merito stultos, qui cum scripturas inter se narrent, eas tanquam fabulas ducebant, sed nec mulieribus nec discipulis crederant: tardos uero, qui nec Moyse scripturis, neque prophetarum, quas totiens audierat exponi, quod scilicet per varias tribulationes intraturus erat gloriam suam, quas Moyses & propheta locuti fuerant. Quis itaque se tutè Christianum esse gloriatur, qui sine passionibus & tribulationibus gloriam post Christum intrare desiderat? Cum igitur longius proficisci simularet, coegerunt illum manere secum. At cum uiderent assuetam panis benedictionem, agnouerunt eum: sed statim à conspectu euauit eorum, ut subito ad cæteros reuertentur condiscipulos quod & fecerunt.

† Matth.

28. g.

Mar. 16. c.

Ioã. 20. c.

† Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, et dixit eis: Pax uobis, ego sum, nolite timere. Conturbati uerò et conterriti, existimabant se spiritum uidere. Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda uestra? Videte manus meas et pedes, quia ego ipse sum. Palpate et uidete, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me uidetis habere. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus et pedes. Adhuc illis non credentibus, et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur. At illi obtulerunt ei partem piscis assi, et fauam mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias, dedit eis. Et dixit ad eos: Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum, quoniã necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligeret scripturas.

Nimirum

Nimirum de Deo & Christo loquentibus adesse solet præsens ipse pacificus Christus. Quòd verò præsentia Christi conturbantur Apostoli, & existimant se spiritum videre, Ioannes causam 20. cap. asserit: quia scilicet Christus intrasset ianuis clausis, ipsi verò vim corporis glorificati ignorabant. Ideo spiritum se videre putabant in forma Christi apparentem. Ad confirmandum autem eos, palpandum se illis exhibuit, vt contractis carne & ossibus, iam tum crederet verum esse corpus. Porro & alio argumento confirmat, cum re vera manducauit. At piè sentiendū est, quia post resurrectionem domini, cibi quos sumpsit, nullum ei sagina adiuumentum præbuerunt, sed quomodo in ignem missa aqua absorbitur, ita mox comesti cibi spirituali eius virtute sunt absorpti. Porro non indignuit cibo post resurrectionem, sicut nec nos indigebimus, sed veram vitam voluit ostendere, non imaginariam, quandoquidem visus est, tactus est, manducauit, scripturas proposuit, & exposuit.

Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die, & prædicare in nomine eius penitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma. Vos autem testes estis horum. & Et ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate, quoad usque induamini virtute ex alto. & Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus suis, benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum. Et ipsi adorantes, regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Amen.

† Act. 17. a

† Ioan. 15. d.

Act. 1. a.

† Mar.

Et 16. d.

Act. 1. b.

Probata satis suæ resurrectionis & corporis veritate, iam Ecclesiæ pacem & vnitatem curare præcipit, non solum Iudeis, sed & Gentibus, incipiendo tamen ab Ierosolymis, vsque ad terminos terre. Cum autem dicit: Incipientibus ab Ierosolyma, Græcè est, ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ ἄρτις. Aut eium interpretes legit ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ, id est, incipientibus, vt sit sensus: Oportebat prædicari vobis incipientibus ab Ierusalém: aut ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ accusatiuus est ablativus, Atticè sumptus pro genitiuo. Quod autem sequitur.

Egō

Ego mittam promissum patris mei: promissum hic neutrum est substantivum, non participium, idem significans quod promissionem. Nam Græcè est ἐπαγγελία, id est, promissionem, de qua Act. primo: Præcepit eis ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem patris. Finem igitur suæ peregrinationi impositurus, eduxit eos in Bethaniam, & benedicens illis, ascendit in cœlum. De qua ascensione peramplius in Actibus Apostolicis dicturi sumus.

FINIS *Annotationum in Lucam.*

INCIPIT EVANGELIUM SE-
CVNDVM IOANNEM.

Cùm Christi natiuitatem sufficienter asseruissent Matthæus & Lucas, pauca de diuinitate attigissent, quam Iohannes oppugnare iam cœperat Carpocrates, Cherinthus, & Hebion hæretici: ad eam plenius asserendam Euangelium scribere Ioannes adorsus est. In quo consiliū illi fuit non tam acta Christi & miracula, quàm diuina eius dogmata, & salutarem prædicationem mundo aperire.

CAPVT PRIMVM.

Christus ab æterno Deus, de Deo ex tempore caro factus, Ioannis baptistæ testimonio perhibetur, baptizatus autem à Ioanne, paucos vocat discipulos.

IN principio erat verbum.

Ab initio filij nomen tacere voluit, ne Iudæos, qui patrem tantum nouerant, filijque nomen in diuinitate oderant, statim ab Euangelij sui lectione arceret. Nam tertio cap. & sequentibus frequenter filij nomen repetit: tum etiam ne quid filij nomine carnale intelligerent. Verbum igitur illum Latine appellat, & Græcè λόγος. Græcis enim orthodoxis λόγος Dei filius dicitur, melius & significantius, quàm Latinis verbum aut sermo. At qua ratione sermo Dei filium significet, nõ videtur, nisi qui Latine linguam, & vocem ignorat ortū.

Non